

АРХЕОЛОГИЯТА И АРХЕОЛОЗИТЕ НА ПЛОВДИВ. ИНТЕРВЮ С МАЯ МАРТИНОВА-КЮТОВА

Росен Г. Иванов

Археолог Мая Мартинова-Кютова е родена в гр. Пловдив. Завършва висшето си образование във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ с образователна степен „магистър по история“. Завършва и втора магистратура по археология в Нов български университет – София.

Целият ѝ трудов стаж преминава в Регионален археологически музей – Пловдив.

Научните интереси на археолог Мая Мартинова-Кютова са пряко свързани с градоустройството и архитектурата на Филипопол през елинистическата, римската и късноантичната епохи. Тя е проучвател на значими археологически комплекси в гр. Пловдив, а именно: Агора (комплекса от обществени сгради: Одеон (Булевтерион), Библиотека, Съкровищница), Театър, Стадион, Източна порта, Антична керамична работилница, крепостни стени, жилищни сгради и некрополи.

Автор е на над четиридесет публикации в български и чуждестранни издания.

Взема участие в редица международни конференции.

През 2012 г. печели награда на Министерството на културата „Археолог на годината“, получавайки плакет „Златен грифон“ и грамота за принос в археологическите проучвания.

Как решихте да станете археолог?

Това е съдба. Аз съм родена и израснала в махалата между Бунарджика и Сахат тепе. От малка имах влечение към историята вероятно под влияние на многобройните останки от минали епохи в центъра на Пловдив. След като ме приеха да следвам история, всичко се подреди логично във времето.

Да поговорим за археологията в Пловдив. Как се стигна до решението за разкопки на обект „Форум-север“?

През 1972 г. при разширението на Централна поща в гр. Пловдив е локализиран градският площад на античния град – агората (форумът) на Филипопол. Проучването му се извършва от няколко поколения археолози и до днес. За съжаление, изграждането на ул. „Гладстон“ разсича този важен археологически комплекс и така се оформя обект „Форум-север“, чието проучване започва през 1987 г. Агората е търговският, административният и религиозният център на античния град.

Предполагам, че агората на античния град е с изключително значение за България! Така ли е?

О, да, бих казала, че е с огромно значение. Със своите над 25 дка площ той е най-големият античен площад, разкрит на територията на страната. В южната част е обособена търговска зона – открито площадно пространство, заобиколено от портици и магазини във верижен план от източната, южната и западната страна. Обект „Форум-север“ обхваща северната част на площада и част от комплекса обществени сгради, свързани с управлението на града, неговия културен и религиозен живот. В североизточния ъгъл е Одеонът (Булевтерионът) – сградата, в която е заседавал градският съвет – буле, най-важният орган, с представителни, съвещателни

и законодателни функции. По план е малък покрит театър, който освен за административни цели се използва и за камерни музикални, поетични и други прояви. Западно от Одеона е открита градската библиотека. Тя е правоъгълна по план сграда, с мраморен под и вътрешна мраморна обиколна пътека, която осъществявала достъпа до разчленените на ниши вътрешни стени, в които имало дървени стелажи за съхранение на свитъци. По времето на император Комод, в северозападния ъгъл на комплекса е построена Сградата на съкровищата, от която е намерен мраморният архитравен блок с надпис на латински „Aedes thesaurorum“ и част от титулатурата на императора.

Кое е най-важното разкритие на обект „Форум-север“ и какви бяха трудностите?

Обществените сгради, разкрити на обект „Форум-север“ са с висока степен на представителност и монументална мраморна декорация. Съгласно каноните на римското градоустройство те трябва да внушават респект и преклонение към градските и имперски институции. Във връзка с това, съвсем очаквано тук бяха съсредоточени и ние открихме в процеса на археологическо проучване останки от мраморни постаменти с надписи от императорски статуи, както и статуи на видни филипополски граждани, а също и част от афиш за провеждане на гладиаторски борби. Откриха се части от главата и пръстите на бронзова императорска статуя. В една от сградите намерихме полукръгла ниша с мраморен постамент и надпис на старогръцки от статуя на император Комод, издигнат в 187 г. сл. Хр. от тракарха Фулвий Астик. Много е вълнуващо, когато наред с находките с представителен характер се открият малки находки, свързани с бита и душевността на обикновените хора. На обекта открихме амулет, изработен от златно фолио, навито на руло, върху което

беше изписан текст на старогръцки език в три реда, с апел към източния бог Баал за защита, здраве и късмет.

Трудности при археологически разкопки, провеждани на територията на един жив град има винаги. При дълго обитаване на едно и също място в продължение на хилядолетия, а и до днес, процесът на проучване е сложен. Необходимо е също да се внимава за съвременните архитектурни и комуникационни структури и съоръжения.

Какво не знаехме за римските и елинистическите жилища на обект „Н. Господинов“?

В края на ХХ в. се смяташе, че елинистическият град е на Трихълмието, а се развива в низината едва през римската епоха. Разкопките в източното подножие на Небет тепе, по улица „Н. Господинов“ (сега „Митрополит Панарет“) за първи път доказаха, че в низината, източно от Акропола, има културен пласт от елинистическата епоха. Там се разкриха елинистически сгради, които промениха представата за топографските граници на предримското селище. Оказа се, че тракийското селище се развива в низината много преди Филипопол да влезе в пределите на римската провинция Тракия през 45 г. сл. Хр. Има разлика в архитектурата от елинистическата и римската епоха. Елинистическите жилища са по-скромни като градежи, от камък и кирпич. За римската архитектура е характерна монументалността, която внушава респект. В тази зона през Късната античност е изграден комплексът „Източна порта на Филипопол“, запазен със своите значителни останки и до днес. Мраморните колони, внушителната 13 метрова улица и сектори от крепостни зидове и днес създават респект към античното строителство.

Явно е, че Филипопол е бил притегателен център в Античността.

Поради своето значение като голям икономически, стратегически и кръстопътен център Филипопол е притегателен център за много преселници, предимно търговци и занаятчии от Мала Азия. Открити са голямо количество епиграфски паметници, които доказват това. Така например, в подлез „Археологически“ е открита и експонирана сиенитна ара с табела, която рекламира дейността на Луций Криспин Елагатос, стругар от Кападокия.

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ

- **Мартинова М., Боспачиева, М.** Philippopolis. – В: Римски и ранновизантийски градове в България. София, 2002, 181 – 199.
- **Мартинова-Кютова М.** Нови данни за топографията на Филипопол в низината. – Годишник на Археологическия музей – Пловдив, 9, 2, 2004, 137 – 146.
- **Мартинова М., Коларова, В. и др.** Форумът на Филипопол в светлината на археологическите проучвания. – В: Археология на българските земи. Т. I. София, 2004, 290 – 294.
- **Мартинова-Кютова М.** Библиотека при агората на Филипопол. – В: Поселищен живот в древна Тракия. Т. IV, Ямбол, 2006, 275 – 283.
- **Мартинова-Кютова М.** Римската и късноантична фортификационна система на Филипопол. В: Проблеми и предизвикателства на археологическите и културно-историческите проучвания. Том I. Пловдив, 2009, 115 – 128.
- **Мартинова-Кютова М.** Култа към Дионис във Филипопол. – В: Годишник на Регионалния археологически музей – Пловдив. Т. XI. Пловдив, 2009, 169 – 176.

- **Мартинова-Кютова М., Пировска, Г.** Източната порта на Филипопол – В: Studies in honour of Stefan Boyadzhiev. София, 2011, 211 – 234.
- **Мартинова-Кютова М., Шаранков, Н.** Нови данни за комплекса „Източна порта“ на Филипопол. – Годишник на Регионалния археологически музей Пловдив. Т. XII. Пловдив, 2014, 159 – 184.
- **Мартинова-Кютова М.** Филипопол и култа към Родопа планина. – В: Третата национална научна конференция „Родопа планина – земя на богове, хора и храмове“. София, 2019.
- **Martinova M.** Ein antikes Kultgefäß aus Philippopolis , dans M. Wendel (éd.), Karasura. Untersuchungen zur Geschichte und Kultur des alten Thrakien. I. 15 Jahre Ausgrabungen in Karasura, Weissbach, 2001, 186.
- **Martinova-Kyutova M.** Philippopolis, Tabula Imperii Romani, K-35/2 – Philippopolis. Sofia, 2012 .
- **Martinova-Kyutova M., Sharankov, N.** The Ancient Theatre of Philippopolis – Bulletin of the National Archaeological Institute, XLIV, Proceedings of the First International Roman and Late Antique Thrace Conference “Cities, Territories and Identities”. Sofia, 2018, 67 – 76.

Одеонът (Булевтерионът) на античния Филипополис

Одеонът (Булевтерионът) на античния Филипополис

Одеонът (Булевтерионът) на античния Филипополис

Източната порта на античния Филипополис